

fahs

Medlemsblad for Frederiksberg Amts Historiske Samfund

NUMMER 1 JANUAR 2013 27. ÅRGANG

**Folkehøjskolen for unge Handelsmedhjælpere, „Købmandshvile“
i Hørsholm.**

Tegningen er med i Bjørn Westerbeek Dahls artikel om J.L. Ridter
i foreningens årbog for 2012

Nyt fra bestyrelsen

Kære medlemmer

Årbogen 2012 er desværre ikke klar endnu. Ikke så godt! Sammen med dette nummer af FAHS bladet ligger kontingentindbetalingen for 2013. Jeg håber at I vil betale, selvom I ikke har set 2012 årbogen endnu. Jeg vil samtidig minde om at årbogen for 2013/14 er et samarbejdsprojekt med Niels Richter-Friis. Det er en bog i 2 bind, som handler om Tisvilde Hegn. Hovedforfatter er Flemming Rune. Bøgerne kommer til at se ud som de andre bøger vi har fra vores samarbejdspartner.

Vær opmærksom generalforsamlingen den 2. marts - nærmere oplysninger på bagsiden. Jeg håber at årbogen 2012 er til uddeling den dag. Hold øje med vores hjemmeside www.fahs.dk - vores webmaster vil i så fald skrive det meget tydeligt.

Hvis nogen ligger inde med en lille artikel til FAHS bladet, er man meget velkommen, der er ikke noget på lager lige nu.

I bestyrelsen har vi talt om at det er en god ide med flere medlemmer. De må gerne være lidt yngre end flere af os andre. Vi håber at I kender nogle, som kunne være interesserede.

På bestyrelsens vegne
Eva Stennicke

FAHS

Medlemsblad for Frederiksborg Amts
Historiske Samfund

Eva Stennicke (ansvh.)

Tryk: FOA

Tilrettelæggelse og layout: Eva Stennicke

FAHS udkommer 4 gange årligt,
februar, april, august, november.
Artikler sendes til redaktøren.

Bestyrelsen:

Eva Stennicke (formand)

Peter Kalko (næstformand)

Anders Alsløv (kasserer)

Torben Bill-Jessen (ture og foredrag)

Margrethe Krogh Sørensen (sekretær)

Rolf Kjær Hansen

Kirsten Baunegaard

Niels Nielsen (suppleant)

Kontakt til foreningen:

Eva Stennicke

E-mail: eva.stennicke@mail.dk

Tlf.: 49 28 36 38

Adresse: Frederiksborg Amts Historiske

Samfund v/Eva Stennicke

c/o Biblioteket Kulturværftet,

Allegade 2

3000 Helsingør

Foreningens bank: Nordea,

Registreringsnummer: 2670

Kontonummer: 4374709599

På www.fahs.dk finder man bl.a. opdaterede oplysninger om udflugter og foredrag.

Desuden registeret til årbøgerne 1906-2000 samt en oversigt over de ældre årbøger, som foreningen stadig har til salg.

Man har rejst en bautasten

af Peter Hansen og Leif Ziegler

Lars Pedersen er **ubestridt** den største politiker, som vores sogne har forstret. Han var født og opvokset i Ramløse og bosat i Annisse det meste af sit liv. Hans politiske virke var alsidigt - som Sognerådsformand, som taler og som folketingspolitiker.

Midt på Frederiksværkvej igennem Ramløse står en mindesten. Den er i vore dage knap så iøjnefaldende, som det havde været meningen. Oprindeligt var den bygget med en smuk og kraftfuld mindemur. Stenen var sat oven på muren, og det hele anbragt midt i det gamle gadekryds på stedet, som Lars Pedersen tiest kom igennem på sin vej fra Annisse.

Der var mødt over 300 mennesker op til afsløringen. Det var søndag 7. oktober 1923. Lars Pedersens venner fra et langt liv i det lokale og i Folketinget havde indsamlet det nødvendige beløb.

Nu stod de og fulgte afsløringen af kunstneren Kristian Kongstads minde for sin nære ven. Egnens befolkning var med, især de fra Annisse, men der var folk fra hele sognet, fra amtet, fra hele Nordsjælland og fra Rigsdagen i København.

Det er dybt bevægende at læse avisernes referater fra begivenheden. Lars Pedersens partifælle, tidligere statsmi-

Portræt af Lars Pedersen

nister C. Th. Zahle holdt en rørende, men også stærk tale over sin nære ven.

Redaktør Bernild fra Nordsjællands Venstreblad, som Lars Pedersen havde været med til at stifte, talte om mindesmærket og sin nære ven: "Dette er den første bautasten rejst for en Nordsjællandsk bonde".

Mindepladen i dag - på stenen på hjørnet af Gl. Præstevej og Frederiksværkvej i Ramløse.

Hvem var Lars Pedersen ?

Han blev født på Rønnekildegård i Ramløse 3. februar 1846. Forældrene var Peder Pedersen og Karen Petersdatter. Lars havde to brødre: storebror Jens Peder Pedersen (som senere overtog gården) og lillebror Ole Pedersen.

Hans liv tager sin første store drejning, da hans far dør allerede i 1858. Ramløses præst får bevirket, at den begavede dreng får en friplads med logi i Frederiksborg Latinskole i Hilerød. Herfra bliver han konfirmeret og

i 1864 student. Efter et års ophold i København med studier på universitetet, kan han kalde sig cand. phil. Han læser medicin et lille års tid, men ønsker at vende tilbage til landbruget.

Den næste store forandring i Lars Pedersens liv blev mødet med Proprietær Jens Nielsen (1818 - 1893) fra Petershvile i Annisse. Foruden sin store gård havde Jens Nielsen for længst kastet sig ud både i sogneråds-, amtsråds- og folketingsarbejde. Desuden var der kræfter til at stifte en sparekasse, Kildevæld Mejeri og Annisse Teglværk.

Omkring Jens Nielsen trivedes et levende Venstremiljø. Lars Pedersen forelskede sig i en af husets dotre, den tre år yngre Louise. Men hvad skal de leve af ? Lars besluttede sig til at tage til Amerika og tjene de nødvendige penge for at få foden under eget bord.

USA rejsen (1868-1876) blev en gedigen øjenåbner for ham. Her blev han mødt af et samfund der var frit og åbent på en måde han aldrig før havde kendt til i Danmark. Her dannedes hans dybe tro på demokratiet, som burde være for enhver, mand og kvinde, rig og fattig. Det blev for ham det middel, som kunne få menigmand løftet ud af fattigdom og ligegyldighed. Men kort før hjemrejsen blev han frarøvet alle sine penge!

Hvad nu ? Svigerfar må have grebet ind, for Lars Pedersens nærmeste fremtid i 1876 virkede påfaldende planlagt. Det vides ikke, hvornår på året han kom hjem, Lars Pedersen fik næringsbrev på møllen i Annisse dateret den 30. december 1876. Fem år

Hovedbygningen til Petershvile som den så ud i 1901, mange år efter Jens Nielsens død. Familie og tjenestefolk - 21 voksne, seks børn, seks heste og en hund på billedet. Petershvile er et af teglværker der stadig er på Sjælland. Der har været teglværk siden 1924. Gribskov Lokalarkiv.

før havde Jens Nielsen købt Egebjerggård i Annisse. Dens 75 tdr. land var bragt i fin stand. Da Lars Pedersen fik sin Louise 10. maj 1877, fik de også Egebjerggård og dens helt nye mølle i forpagtning. En flot bryllupsgave! De fik tre børn: Ingeborg Poulina (1878), Karen Mariane (1880) og Thomas Nikolaj (1882).

Politisk fund

Ved en politisk fest for partiet Venstre i Hillerød på Hotel "København" talte Lars Pedersen for første gang offentligt om sine tanker om demokrati, frihed og fremtid for Danmarks bønder. Hele partitoppen var til stede. Man blev begejstret over hans talegaver og humor. Han var simpelthen et politisk fund. Lars Pedersen fik en valgkreds i Frederiksborg Amt og stillede op for Venstre

i 1881 og 1884. Venstre fik ikke mange stemmer i kredsene dengang, men Lars Pedersen var den fødte agitator. Han fik folk op af slagbænkene og ud at stemme. Skønt han ikke selv blev valgt, så strøg Venstres stemmetal i vejret.

Men så ramte ulykken. Hans kone døde af tuberkulose 33 år gammel. Louises ugifte lillesøster, Christiane Nielsen, flyttede ind på Egebjerggård og tog sig af børn og hus. Lars Pedersen trak sig fra opstillinger til Folketinget i en årrække. Han var nu Sognerådsformand, en post han bestred i 2 seks-årige perioder.

Han agiterede for Venstre og deres standpunkter overalt i amtet. Han blev kaldt til valgkredse i Jylland for at forklare og opildne. Lars Pedersen oprettede nye "frisindede" vælgerforeninger, hvor de tidligere manglede. Han inspi-

Portræt af Christiane Nielsen (Moster Jane) som flyttede ind på Egebjerggård og hjalp med børn og hus da Lars Pedersens kone døde.

rerede til frisind, og venner oprettede både friskole og frikirke. Han kastede sig ud i kampen for lokale kandidater. Og det bar frugt. Venstre vandt kampen over Højre i 1901 og dannede for første gang regering.

Men mølleren selv var en beskeden natur. Han gjorde aldrig noget forsøg på at opstille sig selv. Han var tydeligvis mest tilfreds med at agitere, spille

anden violin og så værre møller. Efter kraftanstrengelsen med at få valgt venstrefolk fra amtet, holdt man en mægtig fest til hans ære. Denne gang i Frederiksværk. Skønt Lars Pedersen ikke selv valgt, så var han aftenens ubestridte hovedperson. Man forærede ham - med slet skjult bagtanke - en splinterny hestevogn.

Frederiksborg Amts Avis og redaktør Sigurd Berg havde fulgt ham intenst i alle årene. Han var ganske enkelt unik. Under og efter festen holdt Beg og Amtsavisen sig ikke tilbage. De flød over i ros.

Venstreregeringen knagede i furene efter blot 2 år, og der blev udskrevet valg allerede i 1903. Uventet stod Fredensborgkredsen uden kandidat. Vil mølleren fra Annisse mon lade sig opstille? Lars Pedersen var partisoldat om nogen. Han tog slæbet og vandt !

Lars Pedersens tid i Folketinget

Lars Pedersen viste sig i Folketinget, som det vi i dag vil kalde en social liberal politiker. Han tog initiativer til at bedre kårene for småfolk på landet. Hans kendskab fra Sognerådet var til stor hjælp.

Han rendte ind i et veritabelt politisk stormvejr, da Venstre ikke ville indfri sine valgløfter om dels en væsentlig reduktion i militærudgifterne og dels en liberal valglov, så flere kunne stemme. Det var hans natur ikke at vige, når han en gang havde lovet sine vælgere noget. Han nægtede at støtte Venstre, da de i januar 1905 krævede 100 % opbakning til en politik, som var langt fra det, man var gået til valg på.

Otte venstrepolitikere, bl.a. Lars Pe-

dersen, ville ikke være med. Deres oprør førte til partiets sprængning i et "gammelt Venstre" og "Det radikale Venstre". Ordet "radikal" blev opfattet, som dem der stod ved det, de havde lovet vælgerne.

Ved valget i 1906 mistede Lars Pedersen sit sæde i Folketinget. Skønt han fik et flot valg, forstod hovedparten af vælgerne ikke baggrunden for sprængningen. I årene derefter vendte Frederiksborg Amts Avis og Sigurd Berg på en tallerken. Lars Pedersen blev svinet grundigt til. Læsningen var ikke for sarte sjæle.

Men i 1910 stillede han op for partiet Det radikale Venstre, som han opfattede som arvtager til det gamle Venstre. Han slog indenrigsminister Sigurd Berg både ved denne lejlighed og ved senere valg.

Lars Pedersen sad uafbrudt i Folketinget frem til 1918. Selv fremhævede han arbejdet med den nye grundlov i 1915, som noget af det mest interessante han havde oplevet på Rigsdagen.

Lars Pedersens sidste år

I 1913 var Lars Pedersen flyttet fra gården i Annisse og til Jernbanevej 28 i Hillerød. Ved hans 70-års dag i 1916 havde venner og parti stillet en gigantisk hyldestfest på benene på Hotel Leidersdorff, Slotsgade 61 i Hillerød.

Referater fra festen viser, at Lars Pedersen var umådelig afholdt og dybt respekteret. Regeringen med statsminister Zahle i spidsen tog toget til Hillerød for at feste med. Det var den helt

Villa Marie på Jernbanevej i Hillerød - huset som Lars Pedersen flyttede til i 1913. Huset ligger der stadig.

Foto: Peter Hansen

store oprejsning for Lars Pedersen. Kort før Lars Pedersen selv døde på Hillerød Sygehus 24. oktober 1922, døde hans "husholderske" svigerinden Christiane. To år tidligere i februar 1920 var hans eneste søn druknet.

Lars Pedersen urne blev nedsat på

Asminderød kirkegård – en smuk og minderig have

af Ernst Tursø

En kirkegård betragtes i reglen som et vemodigt sted, hvor gravstenenes kolonner taler deres dystre sprog om de døde, der er begravet her. Asminderød kirkegård er som mange andre – og dog. For den, der begiver sig ind på kirkegården, åbenbarer der sig en smuk og velplejet have, hvor mange gamle, knudrede asketræer kaster skygger over gravminderne, som smykkes af årstidens blomsterhilsner fra de efterladte.

Antoine Bournonville. Kopi i Fredensborg Arkiverne af foto på Det Kongelige Bibliotek

Her ligger sognets folk: gårdejer og parcellist, krovært og skomager, præst og degn. Men det særegne ved Asminderød kirkegård er, at her ligger også mange andre folk, som egentlig ikke hører til på en landsbykirkegård – i hvert fald ikke i så stort et tal som her.

Det er billedkunstnere, forfattere, skuespillere og andre kendte personligheder, der engang er blevet lokket til Fredensborg, og som til sidst har fundet deres hvilested på sognets kirkegård. Her kan man således finde balletkomponisten August Bournonvilles (1805-79) familiegravsted. Om August Bournonville kan man læse mere andetsteds.

Hans far, Antoine Bournonville (1760-1843), har sit eget gravminde på Asminderød kirkegård. Han var også balletmester, og efter sin afsked fra Det Kongelige Teater fik han fribolig i Vestre Ottekant på Fredensborg Slot. Det fortælles, at August Bournonville dansede et soloparti fra ”Polka Militair” ved faderens dødsleje i 1843. Det var ment som en sønlig cadeau, men blev af datiden opfattet som aldeles upassende.

Digteren Frederik Paludan-Müller (1809-76) hørte til de særligt udvalgte personligheder, som Frederik VI tildelte fribolig på slottet. Han skrev ”Adam Homo”, og i romanen ”Ivar Lykkes historie” (1866) og skuespillet ”Tiderne skifte” (1874) har digteren indlagt scener fra Fredensborg. De gamle frøkner på slottet sværmede for den smukke, asketiske skikkelse, og engang til hans fødselsdag havde de stillet en stor bu-

E. Lohmann. et. sculpsit.

FR. PALUDAN MÜLLER.

Fr. Paludan Müller. Kopi i Fredensborg Arkiverne af foto på Det Kongelige Bibliotek

ket blomster i hans åbne vindue i "Røde Længe". Men hans hustru Charite var ret jaloux, så hun verfede blomsterne ud på stenbroen med et: "Usch – den slags skal vi ikke have noget af her!"

Vest for kirketårnet findes komponisten Edouard Helsteds (1816-1900) gravsted. Som sin kollega i Fredensborg, Niels W. Gade, har han skabt musik til flere af August Bournonvilles

balletter. Hans beskedne bolig hed "Zoar", Skipper Allé 3. Den blev i 1903 erstattet af den nuværende patriercivilla "Zoar". Navnet er bibelsk og henviser til historien om Sodoma og Gomorra (1. Mosebog, kapitel 19 vers 22-24), og det betyder oprindeligt "et lille, ubetydeligt sted".

Edouard Helsted. Kopi i Fredensborg Arkiverne af foto på Det Kongelige Bibliotek

Olaf Poulsen og formentlig Poul Reumert

Skuespilleren Olaf Poulsen (1849-1923) boede fra 1884 på Slotsgade 4, hvor han opførte villaen "Østrup". Han var sin tids største skuespiller, især inden for de komiske roller, hvor han med mesterskab spillede roller af Holberg og Molière. Som løjtnant von Buddige i Hostrups "Genboerne" fejrede han også triumfer. På "Store Kro" kunne man indtil 2010 se en samling med i alt 60 portrætter af Olaf Poulsen i hans glansroller, malet af hans søn, teatermaleren Emil Poulsen.

Da han døde i marts 1923, blev hans hjem indrettet til museum for ham. Det lukkede i 1966, og teatereffekterne blev overført til Teatermuseet i Kø-

benhavn. Kunstmaleren Hans Nikolaj Hansen (1853-1923) døde 12 dage før sin gode ven Olaf Poulsen. Han var især kendt for sine historiemalerier, blandt andet med Christian II og mor Sigbrit samt Christian X, der rider over grænsen ved genforeningen med Sønderjylland i 1920. Det var kunstnerens egen datter, Musse, senere gift med Thomas Bredsdorff, der sad model til den lille pige foran på hesten. Han boede i villa "Solvang", Helsingørvej 12. I familiegravstedet hviler også sønnen, højesteretssagfører Bernt Hjejle.

I kirkegårdens gamle afdeling ved den østre ringmur finder man et bræt, hvor tegneren Ib Andersens (1907-69) egen signatur er den enkle indskrift. Han boede fra 1937 på Stationsvej 12.

Ib Andersen var bladtegner på dagbladet "Politiken" fra 1927, og mange af motiverne til illustrationerne fandt han i den nærmeste omegn. Han var en fremragende og mangesidig kunstner. Ud over pengesedler og frimærker var han en mester i plakatkunst, og hans tegninger og akvareller i bøger som Izaak Walton: Den fuldkomne fisker (1943), Vore gamle tropekolonier, bd. 1-2 (1952-1953) og Irlands ruiner (1967) regnes for enestående bogillustrationskunst.

Det er ikke blot på Asminderød Kirkegård, at man finder minder om disse betydende kunstnere. I Fredensborg har man forstået at bevare erindringen om dem, idet adskillige veje er opkaldt efter nogle af de personligheder, der engang levede her: Bournonvilles Vej, Paludan-Müllers Vej, Olaf Poulsens Allé og Ib Andersens Vej er blot nogle eksempler på dette.

Ib Andersen. Kopi i Fredensborg Arkiverne af foto på Det Kongelige Bibliotek

Generalforsamling lørdag den 2. marts 2013 kl. 14

Der indkaldes hermed til ordinær generalforsamling lørdag den 2. marts 2013 kl. 14 i Kedelhuset Christiansgade 5 i Hillerød (bag Hillerød Bibliotek)

Dagsorden ifølge lovene:

1. Valg af dirigent.
2. Bestyrelsen forelægger beretning om foreningens virksomhed i det forløbne år.
3. Bestyrelsen forelægger det af revisorerne godkendte årsregnskab til godkendelse.
4. Mulige forslag fra bestyrelsen eller fra samfundets medlemmer.
5. Valg af bestyrelsesmedlemmer for en periode på 2 år.
Ulige år vælges mindst 3 - lige år mindst 2 medlemmer.
Evt. valg af suppleanter.
6. Valg af 2 revisorer.
7. Fastsættelse af kontingent for det kommende år.
8. Eventuelt

Forslag, der ønskes behandlet på generalforsamlingen, skal fremsendes skriftligt til bestyrelsen senest 14 dage før generalforsamlingen. Alle beslutninger med undtagelse af de i § 8 og 9 nævnte, afgøres af generalforsamlingen med simpel majoritet.

Over generalforsamlingens forhandlinger føres en protokol.

Der serveres kaffe/te og kage.
Mødelokalet er i stueplan og handicapegnet